

LÁZÁR ERVIN

Kufstein

Először 1964-ben voltam Kufstein várában. A toronybörtönt hamiskás büszkeséggel mutatta az idegenvezető, naná, hiszen valamelyes magyar vonatkozása is volt. „Itt raboskodott a híres ungarische betyár, Rózsa Sándor.” S hogy a gyengébb képzelőerejű turistának se kelljen túlzottan megerőltetnie magát, ott hevert a cella végében, félkönyékre támaszkodva, a papírmáséból kivágott, lajbis, bógatyás, tajtpipás betyár. Térdig vasban. Nem tudom, szegény osztrák idegenvezető mire vélhette a tekintetemet, s egyáltalán volt-e róla fogalma, hogy a pipás papírfigurával egy szent helyet degradálnak mutatványosbódévá. Tudta-e, hogy itt raboskodott egykor a magyar progresszió színe-java? Tudott-e Teleki Blankáról, Kazinczyról, Leövey Kláráról, Batsányiról? Lefelé menet, miközben azon töprengtem, hol állhatott meg a négyesfogat, amely 1789-ben érkezett a vár elé, hogy nyolc év után szabadult, rabiátus gazdáját, az öreg Wesselényit hazavigye Zsibóra – kellemetlen gondolat kezdett fészkelődni bennem. Lehetséges, hogy a véres-

kező Haynau megszálló csapatai máig sem vonultak ki Magyarországról? A pökhendi ulánusok és hetyke dragonyosok kemény csizmasarkai még most is tapossák, ha nem is a haza földjét, de azt a területet, amely nem helyezhető el a szokványos dimenziókban? Amely legeslegbelül rejtőzik bennünk, tudva-tudatlanul, de éppen annyira a nagybetűs Hazához tartozik, mint a Balaton, a Hortobágy vagy a pálfai Öreghegy.

Aztán jó sorsom Törökországba is elvitt. Ringatott bennünket a törökök megmagyarázhatatlan testvéri szeretete. Madzsarisztán? De hiszen mi rokonok vagyunk. A Jedikulát szeretném látni – mondtam konyul. Nincs azon mit nézni, egy romhalmaz. Bemenni sem lehet. Esetleg kívülről, de minek. Valami szégyenkezőféle mocorgott bennem. Mit akarok én Török Bálint láncával? Mi ez a kis belső sajtó? Akárha otthon volnék a sátorhelyi emlékpark tücsökjáratok hálózta tömegsírjai között. Ráadásul, estefelé, Isztambul egy kopott külvárosi utcájában játszókató gyerekeket látok.

Mondókát mondanak. Földbe gyökerezik a lábam. A ritmusa, a dallama, a lejtése! Ellebegtet a gyerekkoromba, Alsórácegresre. Ha eddig kételkedtem volna, hogy rokonok vagyunk, most itt a bizonyosság. És mégis, az a kis tűszúrás ott belül. Pedig milyen nevetséges. Hát ők lennének azok, akik elvágták? Amit a magyar gyerek gyógyít? Sípbal, dobbal, nádi hegedűvel?

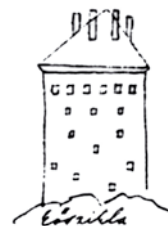
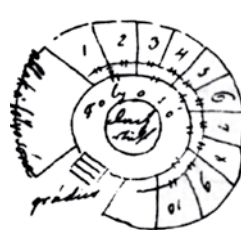
Aztán Viktor Silov tábornok Volgája, mint egy nagy fekete korporsó átúszik a hídon. Na, itt az ideje, mondom magamnak. Vonuljatok ki ti is! Távozzatok, Haynau dragonysói és vértesei, távozzatok, aradi, sörrel koccintó hóhérekülönítmény. Kifelé I. Szulejmán, Szokoli Mohamed ruméliai beglerbég, III. Murad, I. Ahmed, kifelé basák, agák, cugsfűrerek és lityinántok. Kifelé legbelülről is. Szinte hallom az ünnepi zenét, szól a síp, dob, nádi hegedű. Lehet, hogy nem vérzik már a gólya lába?

Már-már felszabadultan Németországban jártam a családommal. Hazafelé jövet eszembe jutott, nem árt, ha a gyerekek is látják. Teszünk egy kis kerülőt, mondtam nekik, nézzétek meg ti is Kufsteint. A legrosszabbkor érkezünk, mondta a pénztáros, mert óránként visz végig az idegenvezető egy csoportot, s a legközelebbiig ötven percet kell várnunk. Sebj, ha már ideautóztunk hegyen-völgyön át, mi nekünk az az ötven perc. Legalább volt időnk szemrevételezni a következő turnusra összegyűlő osztrák turistákat. Sütött róluk a jólét, a szabadság. Aztán nekiindultunk. Kicsit türelmetlenül végignéztük a medvecsontvázakat, régi bútorokat, képeket. Közel egy óra múltán megérkeztünk a toronybörtönbe vezető lépcsőkhöz. A barátságos, fiatal idegenvezető megköszönte a csoport figyelmét, és közölte, több látnivaló nincs, vége a történelmi utazásnak. Látni meghökkenésem, rákérdezett: Ugye, maguk magyarok? A mutatoujja a lépcső felé rebtent. Akkor talán oda is föl akarnak menni? De még mennyire, hiszen azért jöttünk. Akkor menjenek, mi addig itt várunk mondta, és az órájára pillantott. Siessenek.

Rózsa Sándor papírmásé figuráját már eltakarították. A falakat márványtáblák borítják, alattuk porosodó koszorúk, szomorkodó piros-fehér-zöld szalagok. Körül a cellák. Olvassuk a márványba vésett neveket. Hányan is voltak. Talán száznál is többen. De nem tudunk a végére jutni, mert letről sürgető kiáltásokat hallunk. Az osztrák turisták türelmetlenek. Ezek ide miért nem jöttek föl? – kérdezi a fiam. Kérdezd meg tőlük – morgom megbántottan, és a szemrehányó tekintetek keresztüztüében lesurranunk a lépcsőn, mint akik rossz fát tettek a tűzre. Persze, megint ezek a magyarok!

Hazafelé, már a magyar határ közelében bementünk valamiért egy üzletbe. A bejárat mögött mellbevágó magyar nyelvű felirat: *Magyar, ne lopj!* Nem lopnék én, mondom magamban, de ti mindazokat, akik a jóra és a szépre, az emberhez méltó életre neveltek volna, ezer évre bezártátok a kufsteini toronyba. Nagyon hiányzik nekem az az ezer év. Kifordulok a boltból, és persze tudom, hogy túlzok, tudom, hogy igazságtalan vagyok, de tessék megbocsátani, nehéz terheket cipelek. Haynaut, II. Muradot és Viktor Silov korporsónehéz Volgáját.

Európai Utas, 17. sz. 1994/4.

A kufsteini vár toronybörtönének alaprajza.
Egykorú másolat Kazinczy Ferenc
Fogságom naplójából.

Rózsa Sándor a börtönben

